

Владимир Путин је у прошлонедељном интервјуу „Политици“ први пут јавно казао да „убеђеност у властиту изузетност“ може да доведе до „стравичних последица“ налик на оне из Другог светског рата. Била је то његова јасна алузија на концепт америчке „изузетности“ (exceptionalism) који у великој мери дефинише америчку спољну политику, укључујући и актуелне војне интервенције у Сирији и Ираку.

Руски председник је прошле године у ауторском тексту у „Њујорк тајмсу“ критиковао Американце због уверења да су бољи од свих других, али никада раније, макар и овако посредно, није упоредио нацистички уберменш, концепт о биолошкој супериорности аријевске расе, односно идеју „Дојчланд ибер алес“ (Немачка изнад свих) са концептом америчке изузетности.

Шта се крије иза потоњег појма? Идеја је да су америчке вредности и политички систем најбољи на планети и универзално прихватљиви, да су Американци због тога морално супериорни у односу на друге нације и да им то даје за право да интервенишу ван својих граница и „чине добро“ односно другима доносе благодети у којима они већ уживају. О томе је говорио још председник Вудро Вилсон када је тврдио да су целом свету потребне ствари које Америка има: мир, демократија и слободно тржиште.

Америка се представља као изузетна што је чини бољом од других и изузетом из међународног права и правила која важе за друге државе. Сједињене Државе верују да им није потребна дозвола Савета безбедности УН да би покренуле рат. Одобрење би чак било и непожељно јер би, како је у време бомбардовања СРЈ објаснила тадашња државна секретарка Мадлен Олбрајт, то значило да би Вашингтон и за будуће интервенције морао да тражи дозволу УН, што њему свакако не пада на памет. Велики број Американаца подржао је окупације Авганистана и Ирака, интервенције у Босни, Србији, Либији, као и садашње бомбардовање Сирије, јер је заиста убеђен да њихова морално надмоћна држава не напада друге земље због сопствених интереса, већ да би стабилизовала подручја која би без америчке интервенције сасвим пропала. Акције у иностранству представљају се не као тежња за нафтом и ширењем капитала и сфера геополитичког утицаја, већ као обавеза Америке да се укључи у светска збивања. Тако

је председник Барак Обама недавно изјавио да је Америка лидер планете и да је као таква обавезна да делује, то јест да интервенише у Ираку и Сирији. Обама је казао да се Американци својим ангажовањем жртвују, „што нас чини посебнима. За разлику од старих империја, ми не подносимо ове жртве зарад територије или ресурса. Радимо то јер је то исправно... ретка воља међу нацијама да платимо цену зарад напретка људске слободе и достојанства“.

Олбрајтова је говорила да САД морају да користе силу „јер ми смо Америка, ми смо (у свету) незамењива, неопходна нација“.

Докле сеже америчка убеђеност у сопствену надмоћ показала је управо Олбрајтова када је још пре инвазије на Багдад 2003. на питање да ли су санкције наметнуте Ираку вредне ако се зна да је тамо због тешких услова живота умрло пола милиона деце, одговорила да се таква политика „исплатила“.

Вера у „империју слободе“ и „осветљени град на врху брда“, о којем је говорио Роналд Реган, опасан је концепт јер америчкој влади даје бланко дозволу да смењује стране владаре и окупира туђе територије пошто је заштићена „кишобраном“ моралне и политичке изузетности који оправдава подржавање диктатора попут Пиночеа, масовно страдање цивила у Вијетнаму или разарање Ирака. Све империје и колонијалне силе такође су се позивале на своју супериорност која им је наводно давала за право да на освојеним територијама шире цивилизацију. Путин је у разговору за наш лист подсетио на овај термин, али је отишао и корак даље када је САД први пут упоредио са режимом Трећег рајха.

Поређења са Хитлером учестала су после избијања кризе у Украјини само што су досад западни политичари Путина уподобљавали са фирером. Уверење да је анексија Крима исто што и анексија Судета на мање или више отворен начин изнели су ратоборни републикански сенатор Џон Мекејн, вероватно будућа кандидаткиња на изборима за председника САД Хилари Клинтон, канадски премијер Стивен Харпер, председник Грузије Михаил Сакашвили, немачки министар финансија Волфганг Шојбле, принц Чарлс и председница Литваније Далија Грибаускајте.

Али, поређење политичких противника са нацистима није никаква новотарија. Напротив. Када не умеју да објасне зашто ће напасти неку земљу, политичари често за њеног лидера кажу да је Хитлер. Џорџ Буш и Тони Блер тврдили су да је Садам Хусеин „нови

Хитлер”, да би садашњи државни секретар Џон Кери проценио да је Башар ел Асад исти „као Адолф Хитлер и Садам Хусеин”.

Када се овакве етикете прилепе другој страни она се по правилу представља као неразумна, док смо „ми” једино рационални и знамо како треба живети и управљати. У том маниру се свако ко оспоравава статус кво или се противи нашој вољи проглашава екстремом. После тога је и домаће јавно мњење прописно заплашено и подржава акције владе која га штити од углавном непостојеће опасности. Када некога прогласите „Хитлером нашег доба”, онда то значи да са њим нема преговарања, што у преводу значи – рат.

Јелена Стевановић

(Политика)